

A békés egymás mellett élés „értelmezése” ^[1]

Kádár János és Pierre Francfort francia nagykövet négyesemlékeztetése (1964. január 24.)

„Összességében a tárgyalás laza és nyitott keretek között zajlott, [...] és őszinte is volt az első titkár részéről, akinek a kommunista meggyőződése mély és teljes mértékben ortodox, de viszonylag realista. A beszélgetés mentes volt a propagandától, a Német Szövetségi Köztársaság alig lett megemlítve. Ugyanakkor annak ellenére, hogy őszinte figyelem mutatkozott Kádár úr részéről az általunk az együttélés eredeti feladataira vonatkozó felvetésre, nem mutatta semmilyen jelét annak, hogy Magyarország képes lenne vagy szeretne egy függetlenebb politikát vinni a nemzetközi szinten.”

Bevezetés

*„... ahol zsarnokság van,
minden hiában, ...”*

(Illyés Gyula : Egy mondat a zsarnokságról)

Hivatkozva az ArchivNet 2002/2. számában Majtényi György tollából megjelent "Az igazság ahogy én látom" François Mitterand írása magyarországi látogatásáról c. cikkbe, amelyben a későbbi köztársasági elnök (akkor még ellenzéki politikus) Kádárral folytatott beszélgetését ismerhetjük meg 1977-ből, szeretnénk Kádár János franciaországi megítélésére, és a magyar-francia államközi kapcsolatok egy korábbi eseményére felhívni az olvasóközönség figyelmét.

A francia diplomácia vezető tisztviselői, élükön a külpolitikát "domaine réservé"-nek tekintő De Gaulle-lal a hatvanas évek közepétől a kelet-európai szocialista országok irányába "nyitási politikát" folytattak. Ennek részét képezte, hogy a diplomáciai kapcsolatokat nagykövetségi szintre emelték, ami a kapcsolatok elmélyítésének és fejlesztésének egyértelmű szándékát mutatta. A külföldi kommunista politikusokat sorra meghívták Párizsba, és a francia diplomaták egyre több kezdeményező lépést tettek a korábban még "fő ellenségnek" számító országok irányába.

A francia diplomáciát reálpolitikai érdek vezette, amelynek a fő eleme az volt, hogy a berlini és a kubai válság után kialakult kétpólusú nagyhatalmi egyensúlyi rendszerben megtalálja azt az önálló utat, amelyen keresztül a francia "grandeur" eszméjét ismét átültethetik a gyakorlatba.

Ebben a helyzetben De Gaulle az országa számára egy kelet-nyugati közvetítő szerepet szánt, amelyhez az egyik utat a korábbi kelet-európai pozícióknak a klasszikus diplomácia eszközeivel történő visszaszerzése jelentette. Ugyanakkor a korszak realitásainak és kihívásainak megfelelően a külkapcsolatok széles területét akarták felhasználni a kelet-európai országok minél több eszközzel történő "azítása" érdekében.

Ebben az 1964-ben kezdődő diplomáciai offenzívában Magyarország több ok miatt háttérbe szorult. Egyrészt befolyásolta a kapcsolatok rendezését az a tény, hogy 1920 után a két ország ellenséges szemmel tekintett egymásra, másrészt az, hogy az 1947. évi békeszerződésben a Magyarországon igazságosnak érzett magyar békecélok francia részről ismételtelen nem találtak megértésre. Ehhez járult hozzá az 1947 után kialakult hidegháború, amely ismételtelen ellenséges táborba kényszerítette a két országot és megerősítette a kölcsönös előítéleteket.

Az 1956. évi forradalom következtében a francia kormány elsőként kérte az ENSZ-ben a "magyar kérdés" megtárgyalását. A kétoldalú kapcsolatok 1956-1960 között mélypontra jutottak. A Budapestre akkreditált francia követ (Jean-Paul Boncour) a magyar kormányt "bábkormány" (*gouvernement fantoche*) tartotta, és a magyar párvetőkkel is ennek megfelelően tárgyalt. Ugyanakkor magyar részről egészen 1960-ig csak ideiglenes ügyvivő irányította a magyar követség munkáját, amit tovább nehezített a megfelelő szakmai képzettséggel és nyelvtudással rendelkező diplomaták hiánya is.

Mint ahogy fentebb jeleztük, a francia diplomácia 1963-1964 folyamán azonban kezdeményező lépéseket tett a szocialista országok irányába. A kelet-nyugati kapcsolatok átrendeződése folyamatában a francia külpolitika prioritásának számító szovjet reláció után a kelet-európai kisállamokkal való kapcsolatfelvételt játszott fontos szerepet.

A nyugati hatalmak Magyarország felé megnyilvánuló nyitási politikája és azon belül a francia-magyar kapcsolatok is a magyarországi amnesztia (1963. március 21.) és a belpolitikai "enyhülés" függvényében alakultak. A nyugati hatalmak egészen az amnesztiaig a magyar kormánnyal szemben elutasító álláspontot képviseltek, és az új francia követ is (Pierre Francfort) kiemelte a párizsba küldött jelentésében, hogy a diplomáciai kapcsolatok nagykövetségi szintre emelése a magyar lakosság számára belpolitikai jelentőséggel (pozitív üzenet értékkel) bír, mivel azt a rendszer "enyhülésének" újabb jeleként értékelhetik.

A nagykövetségi kapcsolatfelvételt vonatkozó közös kommuniké 1963. december 17-én jelent meg, és a régi-új francia nagykövet 1964. január 15-én adta át megbízólevelét Dobi Istvánnak az Elnöki Tanács elnökének. (A kétoldalú kapcsolatrendezés történetével kapcsolatban bővebben az ArchivNet I. évf. 2. számában megjelent írás foglalkozik: Garadnai Zoltán: A magyar-francia diplomáciai kapcsolatok nagykövetségi szintre emelése 1964-ben.)

Mindezek ellenére a magyar-francia közeledés továbbra is "gyerekcipőben" járt, és a kölcsönös bizalomépítés, amely a diplomáciai kapcsolatok normalizálásának előfeltételét jelentette, az év elején a "Le Monde"-nak adott Kádár interjúban, illetve az 1964. január 24-én Kádár János és Pierre Francfort nagykövet között - csak egy tolmács jelenlétében - lezajlott beszélgetésben jelentkezett.

A magyar-francia kapcsolatok nagykövetségi szintre emelése 1963 végén alkalmat teremtett arra, hogy Francfort a megbízólevelének átadásakor kezdeményezett találkozót kieszközölje.

A következő év elején, mintegy kétórás, csak egy tolmács jelenlétében lezajlott beszélgetésen összesen hét nagyobb téma került terítékre: a kétoldalú kapcsolatok továbbfejlesztése (kultúra és gazdaság), a magyar belpolitika alakulása (a rendszer szigorának enyhülése), a szovjet intervenció és a szovjet csapatok magyarországi jelenléte, a közvélemény alakulása, a békés egymás mellett élés kérdése, a szovjet-kínai vita, és egy francia miniszter magyarországi útja.

A francia nagykövet két jelentését fordításban, illetve a francia források után harmadiknak Kádár Jánosnak az 1964. augusztus 24-én, a követi konferencián elhangzott beszédéből (tehát több mint fél évvel később) az erre a találkozóra, illetve De Gaulle személyére vonatkozó mondatait közöljük. Magyar részről a beszélgetésre vonatkozóan egyéb forrást nem találtunk.

A beszélgetés diplomáciatörténeti "fontosságát" elsősorban a különlegessége adja, hiszen a Kádár rendszer (és Kádár János személyének) nyugati elismerése szemszögéből nézve az első olyan komolyabb kapcsolatfelvételtől volt szó, amikor már nem a "magyar kérdés" körüli ellentétek, hanem a "normális" diplomáciai kapcsolatok rendezésének problémái játszottak szerepet. Tekintettel arra, hogy a forradalom kitörése után a "magyar kérdés"-t éppen a franciák terjesztették az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé, ez a beszélgetés már azt a magyar célt is szolgálta, hogy a rendszer nemzetközi konszolidációjának folyamatában előrehaladást érjenek el.

Kádár János itt közölt beszédének optimista hangvételét egyrészt az eltérő percepcióból fakadó "félreértés", illetve "félremagyarázás" és az a megkönnyebbülés is érthetővé teszi, amit a magyar vezető az enyhülés folyamatának kibontakozásától és annak keretében az ő rendszerének belső konszolidációjától remélt.

Források

Első jelentés

A távirat szövege:

Tegnap egy kétórás beszélgetést folytattam Kádár úrral egy tolmács segítségével, melyről diplomáciai postán keresztül tájékoztatni fogom az osztályt, és amelyet az alábbiakban csak néhány pontban fejték ki

1./ A miniszterelnök bővebben kitér a magyarországi belpolitikai helyzetre, ahol a lakosság a vezetők által kijelölt útra van kényszerítve; a magyarok 30%-a kommunista, 20%-a ellenséges a rezsimmel szemben, a maradék követi.

2./ Miután párhuzamot vont a Kun Béla vezette forradalom leverése és az 1956-os események között, igazolta azt a kérést amit két ízben is előterjesztett a szovjet csapatok közbeavatkozására a szocializmus vívmányainak megvédése érdekében.

Bár a szovjet csapatok még mindig Magyarországon vannak, ez már nem a rendszer biztosítását szolgálja, hanem a Varsói Szerződés és a NATO közötti politikai helyzet indokolja a jelenlétüket: mit mondana egyébként Bonn, ha a NATO csapatok visszavonásra kerülnének az NSZK területéről?

Más részről a szovjet csapatok jelenléte a Szovjetunió költségvetése számára súlyos terhet jelent: ha visszavonásra kerülnének, akkor a magyar kormánynek saját forrásaiból kellene a hadseregét fejlesztenie és annak a terhe a költségvetésre hárulna; mit mondana arról a magyar nép?

3./ A békés egymás mellett élés függ a szovjet-amerikai kapcsolatok fejlődésétől, amelyre úgy tűnik megkülönböztetetten hagyatkozik Kádár úr. Én akkor ezt a "szatellitizált" hozzáállást szembeállítottam azzal, amely szerint minden egyes államnak lehet önálló feladata, amellyel talán eredeti módon hozzájárulhat ezen együttműködés fejlődéséhez.

Szintén kifejtettem neki, hogy az államközi kapcsolatokon kívül, amelyek megfelelően fejlődnek a kulturális és gazdasági területen, szükséges lenne az, hogy az együttműködés szelleme valósággá váljék, az emberi kapcsolatok nagyobb bizalomról tegyenek tanúbizonyságot, és hogy a szocialista világbeli tárgyalópartnerek megszabaduljanak egy kicsit a védelmük által paralizált viselkedésüktől, és bizonyos anakronizmustól, amely megdermeszti a hozzáállásukat. Kádár úr a legnagyobb figyelemmel hallgatott engem.

4./ Végül, kifejtve "nem mint miniszterelnök, hanem mint egy egyszerű polgár" véleményét Peking elismerésére vonatkozóan, Kádár úr kijelentette: "elégedett vagyok azzal". Ugyanakkor azon gondolkodott, hogy milyen hatással lehet a gesztusunk a "pozíciójára". "Tudja, mondta nekem, hogy milyen problémák vannak Peking és Moszkva között, és ez szintén nehézségeket okozhat nekünk. Az Egyesült Államok politikája hozzájárult ahhoz, hogy megmerevítse Kínát a politikájában és az elszigeteltségében".

A válaszomra, miszerint az elismerésünk talán lehet, arra ösztönzi a kínaiakat, hogy enyhítsenek az elszigeteltségükön és befolyásolhatja a viselkedésüket, a miniszter osztotta ezt a megérzést.

Ami a nemzetközi kommunista mozgalom konferenciájára vonatkozó érdeklődésemet illeti, kifejtette: "Biztos, hogy meg lesz tartva. Ami kell, az a feltételek megteremtése - azonban az első titkár meglehetősen visszafogott volt ebben a tárgyban -, az, hogy hatékony lehessen részben a kétoldalú tárgyalások függvénye", hagyta feltételezni hogy lehet más eszköz is, de amelyet nem pontosított.

5./ A végén kilátásba helyeztem az Ön 13. számú táviratában megállapított keretek között felvázolva, egy miniszteri rangú személy Magyarországra érkezését, amit Kádár úr meglelégedéssel fogadott.

6./ Összességében a tárgyalás laza és nyitott keretek között zajlott, azon mértékben amennyire ő az lehetett, és őszinte is volt az első titkár részéről, akinek a kommunista meggyőződése mély és teljes mértékben ortodox, de viszonylag realista. A beszélgetés mentes volt a propagandától, a Német Szövetségi Köztársaság alig lett megemlítve. Ugyanakkor annak ellenére, hogy őszinte figyelem mutatkozott Kádár úr részéről az általunk az együttélés eredeti feladataira vonatkozó felvetésre, nem mutatta semmilyen jelét annak, hogy Magyarország képes lenne vagy szeretne egy függetlenebb politikát vinni a nemzetközi szinten.

Archives diplomatiques AD N. 1764, s. 18, 24/2. (Archives diplomatiques AD Numéro 1764, série 18, sous-série 24, dossier 2. Hongrie Visites de personnalités, groupement, techniciens etc. Réf.: 1961, 1964, 1965. A távirat száma: No47/53)

Második jelentés

A távirat szövege:

A megbízólevelem 1962-es átadásakor kértem, hogy a miniszterelnök fogadjon, aki azt válaszolta, hogy ez lehetséges, de két vagy három hívásom ellenére ez a találkozó nem lett megtartva. A gyakorlat szerint Kádár úr nem fogadta a nyugati missziók vezetőit; csak egy tárgyalása volt 1961-ben az újonnan kinevezett olasz követtel, utána 1962-ben a velem egy időben Budapestre érkezett brazil kollégámmal. A brazil "semlegesség" akkor a kormány figyelmének a tárgyát képezte. Kétségtelen, hogy abban az időben egy NATO ország missziójának a vezetője távolságot kellett hogy tartson, és talán a protokoll nagyon formálisan kezelt felfogása szerint egy egyszerű követet a kormány feje nem is fogadhatott.

A követségnek a nagykövetségi rangra emelése és az új megbízólevelem átadása most alkalomul szolgált egy beszélgetésre. Ez az átalakulás a magyar kormány számára a saját presztízsének "növekedését" mutatta és úgy tekinthető, mint Franciaország és Magyarország közötti kapcsolatok javulása, ama együttműködési politika keretében, amelynek a szükségességét időközönként megerősítjük.

Kádár úr tehát fogadott, egyedül egy tolmáccsal, egy kétórányi beszélgetésre, amelyről röviden beszámoltam a Minisztériumnak a január 25-ei jelentésemben.

***

1./ A miniszterelnök gyorsan felidézte a kulturális és a gazdasági kapcsolatok megjavulását és a követi viszony nagykövetre emelését, amit a fejlődés jeleként értékelt és örömmel üdvözölt.

2./ Ezek után előadott egy expozét a magyarországi belpolitikai viszonyok fejlődéséről, amelyet azokkal az analógiákkal vázolt fel, amelyeket ezen év folyamán használt és különböző alkalmakkor jelentettem a Minisztériumnak.

Megjegyezve azt, hogy a külföldi megfigyelők úgy értéklik, hogy valóban létezik egy "enyhülés" anélkül - tettem hozzá -, hogy "használni akamám a liberalizálás szót, mivelhogy tudom, hogy nem kedveli és hogy készségesen csatlakozik azokhoz, akik eloszlatják azokat az értelmezéseket amelyet ezen külföldön értenek." Kádár úr kijelentette, hogy a "liberalizmus", fogalmát nem az 1789-es "polgári forradalom" értelmében érti, hanem "a szocializmus útján lévő demokrácia elmélyítésében, melynek a rendszerét az országa számára megfelelőnek tartja". A kormány politikája a tömegek támogatására épül és ez az ő részvételük abban, hogy most be lehessen vezetni az országot a szocializmus útjára, de azonban ez még nem az, amit külföldön kommunizmusnak neveznek. "Azt kívánám, tette hozzá, hogy azt lehessen mondani, hogy elértük ezt az állapotot, de még nem vagyunk ott".

3./ A rendszer tömegek által történő támogatása arra vezette az első titkárt, hogy spontán módon kifejtse a szovjet csapatok 1956-os intervenciójának a kérdését, és felvázoljon egy párhuzamot a szövetségesek 1919-es intervenciója és ezen utóbbi között.

1919-ben a francia csapatok Szegeden állomásoztak egy francia tábornok parancsnoksága alatt és közbeavatkoztak a Szövetségesek felhatalmazása alapján azért, hogy Kun Béla kormányát megbuktassák. Ebben a vonatkozásban, tette hozzá - ironikus hangvétellel -, amikor tavaly egy szegedi delegáció Budapestre érkezett azt mondtam nekik: "Ez nem az első alkalom, hogy egymást látjuk, mivel Önök már ismernek minket az 1919-es francia csapatok keretén belül." Anélkül, hogy valóságos érzelmeket mutatott volna, ennek az "intervenciónak" az emléke úgy tűnt, hogy érzékenyen megmaradt a miniszterelnökben.

1956-ban, a forradalom alatt, az ország megosztott volt. Az ország egy része a szocializmus vívmányainak megvédését akarta és az első titkár saját maga két alkalommal tett felhívást a szovjet csapatoknak azért, hogy a rendszer 1919-es bukása ne ismétlődjön meg. A lakosság azon része, amelyik támogatta a kezdeményezését, nem volt "elhanyagolható". Azonban, tettem hozzá, önknek 1956-ban nem volt szükséges félniük egy nyugati katonai közbeavatkozástól.

Kádár úr nem állította, hogy valójában intervenció fenyegetett, de emlékezett arra, hogy "Az amerikaiak, szükség esetére, Bécsbe hozták Nagy Ferenc urat, az emigráció egyik vezető irányítóját. Azonban az már többé nem a mi korszakunk, amikor lerombolják Jerikó falait a lábuknál lévő trombiták zajára."

Mivelhogy saját maga említette a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kérdését, megkérdeztem, hogyan lehet most már azok támogatását igazolni. Még ha a Varsói Szerződés rendelkezéseire hivatkozhatna is, és saját maga is bevallja, hogy a rendszer most már eléggé biztosítva van ahhoz, hogy ne legyen szüksége idegen csapatok támogatására.

Kádár úr azt válaszolta, hogy a belső helyzet valóban olyan, hogy a szovjet csapatok jelenléte, ebből a szempontból nézve haszontalan és még ha nehézségek is fordulnának elő, arra nem lenne szükség.

Azonban a határokon a Varsói Paktum és a NATO között lévő politikai helyzet, amely a nemzeteket két csoportra osztja, igazolja a szovjet csapatok maradását, Lengyelországban, Kelet-Németországban úgy mint Magyarországon. Ugyanakkor az első titkár nem mondta meg, hogy a politikai helyzet miatt nem olyan Romániában vagy Csehszlovákiában. "Egyébként, folytatta, mit mondana Bonn - és ez volt az egyetlen célzás, amit az NSZK-ra tett - ha a szövetséges csapatok kivonására kerülne Nyugat-Németországból?"

Akárhogy is áll a dolog, a szovjet csapatok jelenléte súlyos teherként nehezedik a Szovjetunióra, de ha azokat visszavonnák, ennek a terhe a magyar költségvetésre nehezede, amelynek saját magának kellene a védelmét megerősítenie; mit mondana a magyar lakosság egy növekvő katonai költségvetésre, amelynek költségeit fedeznie kellene? Mindazonáltal, ha a békés egymás mellett élés megerősödik, a helyzet olyan irányba módosulna, hogy változásokat kellene végrehajtani.

4./ Ha 1956-ban a lakosság egy része a szocialista rendszer fennmaradását akarta, ma ez a lakosság azonosult azzal az úttal, amit ez a rendszer kibontakoztat. 30%-uk kommunista - pontosította - (Kádár úr csak egyértelművé akarta tenni: a párttag kommunisták száma mintegy 500 000, a fiatalok között több mint 800 000 ember van, akik "lojálisan" támogatják azokat.) "Nem mondhatnám, hogy ők vannak többségben". A rendszerrel szemben ellenséges 20%, a kettő között lévő maradék lakosság követő. Ma, ezen felül, a magyarok szabadok (sic) a külföldi utazások tekintetében, az emigránsok visszatelpehetnek Magyarországra stb...

Kádár úr akkor emlékeztetett arra a beszélgetésre amelyet Walter Lippmann-nal folytatott, és melyről készült cikket a New York Herald Tribune előző száma úgy adott vissza, ahogy nyilatkozott neki.

5./ "Akármilyen is lehet a politikai helyzet a határoknál a NATO és a Varsói Szerződés (között), folyamatosan erőfeszítéseket kell tenni azért, hogy a problémákat megvilágítsuk és kibontakozzon a békés egymás mellett élés. Ez a fejlődés lényegében a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti kapcsolatok függvényében alakul", ennek a kibontakozására szemmel láthatóan megkülönböztetetten számít az első titkár.

Erre a "szatellizált" felfogásra igyekeztem ellentmondani azzal, hogy kifejttem azt, hogy "aktív" megnyilvánulási formáját kell adni a békés egymás mellett élésnek. Bár természetesen ez függhet a Moszkva és Washington közötti kapcsolatoktól, mégis más államok is vannak, amelyek a nemzeti jellegzetességüket és esetleg eredetiségüket adhatják - a függetlenségük kibontakozásán keresztül - ezen együttélés formálódása érdekében.

Másrészről, noha az államközi kapcsolatok a szocialista és a nyugati országok között, mint ahogy Magyarország és Franciaország között, normális módon fejlődnek a kulturális és gazdasági területen - mint ahogy a Nagykövetség és a Külügyminisztérium funkcionáriusai közötti kapcsolatok is udvariasak és még "kellemesek" is -, azt szeretném megállapítani, hogy ezeknek még mindig nem sikerült túljutniuk a gyanakvason és értetlenkedésen. Szükséges, hogy az együttműködés szelleme realitássá váljék, és az emberi kapcsolatok területén bevezessünk bizonyos bizalmat és szabadságot a párbeszéd kibontakozása során, és az is, hogy a szocialista tárgyalópartnerek némiképpen megszabaduljanak a saját védelmük által paralizált viselkedésüktől, mint ahogy félnék a "burzsoá ideológia" befolyásától is, amely már nem az, amit a marxista értelmezők neki adnak...

...

Tulajdonképpen hasonló viszonyok között élünk, és ez azt jelenti, hogy az irányok tekintetében párhuzamok vannak, de ezek nem találkoznak és nincs együttélés, azaz közös élet, ugyanakkor elismerhetjük, hogy a rendszerek közötti különbségek nincsenek az együttélés ellen.

Kádár úr figyelemmel hallgatta ezeket a javaslatokat, amelyek - elismerte - felelevenítik az emberi aspektusokat, és amelyek lehet és szükséges is, hogy szerepet kapnak az együttélésben. Tulajdonképpen - tette hozzá - az emberi kapcsolatok elődlegesek, mivel "a vörös drót a technikai balesetek kénye-kedvére van kiszolgáltatva".

6./ "A miniszterelnök megszabadulván akkor a zakójától, mint egy egyszerű állampolgár beszélt", Kádár úr kifejtette Peking Franciaország részéről történő elismerésének a kérdését. "Elégedett vagyok azzal" - mondotta -, de azt szeretném tudni, hogy milyen hatással lehet ez a gesztus a "helyzetére" (vagyis a magyar kormány). "Tudja, hogy melyek a Peking és Moszkva közötti ellentétek, és ezek nekünk is nehézségeket okoznak. Az Egyesült Államok politikája hozzájárult ahhoz, hogy Kína megmérvevitte az elzárkózását és a pozícióit".

Ezek kapcsán emlékeztetett arra az anekdotára, ami terjed Párizsban, miszerint az optimista diák oroszul, a pesszimista kínaiul tanul. Erre kifejttem személyes véleményemet, hogy a nemzetközi helyzet és Franciaország hagyományai igazolják a közös érdekeinket. Kína a világ egységében úgy kell, hogy képviselje magát mint a többi állam, és hogy ez az elismerés minden valószínűség szerint arra fogja kényszeríteni a kínaiakat, hogy megszabaduljanak az elszigeteltségüktől és ez kihat a viselkedésükre is, amelynek a brutalitása a világ egészét fenyegeti.

Kádár úr azon véleményen volt, hogy a saját szemlélete, és az, amit én javasoltam ebben a tekintetben, közel lehetnek egymáshoz.

Utalván a december 28-ai kijelentéseire (lásd a 482-es számú 1963. december 28-án kelt nyílt táviratomat) érdeklődtem a kommunista pártok nemzetközi konferenciájára iránt. "Ez a konferencia - válaszolta - biztos, hogy meg lesz tartva. Ami kell az, hogy elkészüljenek azok a feltételek, amelyeknek köszönhetően hatékony lehet"

Érdeklődtem, hogy hogyan fog az előkészítés történni: kétoldalú tárgyalásokon keresztül, vagy más módszerrel? "Részben, tulajdonképpen, kétoldalú tárgyalásokon keresztül", de nem részletezte a többi módszert.

7./ Végül jeleztem Kádár úrnak, hogy a január 23-án küldött feltételeinek megfelelően Önök egy miniszteri rangú személy érkezéséhez kedvezően viszonyultak. Az első titkár meglehetősen hangot adott.

***

Bár a beszélgetésünk inkább egy - a részéről történő - előadást jelentett, megszakítván a reflektáló kérdéseimmel, Kádár úr viszonylag nyitottnak mutatkozott. Ugyan távol tartotta magát a propaganda folyamatos ismétlésétől - az NSZK is alig lett megemlítve -, a javaslatai nem kevéssé feleltek meg azoknak a propaganda feltételeknek, amik az összes kommunista vezetőnél mindenek előtti elsőbbséget élveznek, igazolván mindig a múltat, a rendszert és azt az irányt, ami megszabnak nekik. Hallgatván ezt az embert, kinek az arcába mélyen belerajzolódtak a fizikai és lelki megpróbáltatások, felvetődik a kérdés, hogy megtudjuk: vajon nem azon van-e eközben, hogy megszabaduljon attól a "kínzó lelki-furdalástól", amit az 1956-os forradalom, és a Nagy Imrével való kapcsolatának az emléke okoz számára.

Az első titkár mindezek ellenére erővel és könnyedséggel fejezi ki magát, jól "vitakozó" kommunista, akit dialektikus szemlélet vezet. Rugalmas személyiség, de állandóan a doktrínától való megszabadulásnak és meggyőzésnek a nyomása alatt van. Ugyanakkor az érvelése nincs törés nélkül.

A feszélyezettsége, amit elég gyakran a humorával takar, és viccelődései, amik gyakran a meggyőzés eszközeit is jelentik, hirtelen adnak helyet hideg és kutató tekintetnek, kék és halvány szemeknek, melyek kíváncsian húzódnak meg a szemöldökük alatt.

A törekvése az volt, hogy a saját kifejezéseivel meggyőzzön arról, hogy országa a szocializmus útján van, és hogy a magyar nép azt már elfogadta, és hogy ez igazolja azt a "tolerancia" politikát, amelyet bizonyos realizmussal vezet. A gondolkodása teljes mértékben át van itatódva a nemzeti érdek által, bár a Szovjetunióknak is megfelel, de ez azért van, mert azok támogatják, és a kapcsolata szoros velük, a nemzetközi szolidaritás és a munkásmozgalom támogatásában (ezzel kapcsolatban zavartságot mutatott amiatt, hogy Pekinget elismertük). Amit vár az, hogy Magyarország a saját függetlenségében legyen képes kibontakozni egy működő, életképes gazdaság feltételei között, mivel nincs ellentmondás a marxizmus és a függetlenség között a kommunizmusban, és a "nemzetközi szocializmus" egységében.

Ezzel szemben a külvilággal, azon keretek között, amelyek nem érintik közvetlenül a magyar érdekeket, meglehetősen idegennek tűnik. Nem kérdeztetett a francia ügyekről, a szemlélete nyugaton csak Ausztriáig és Németországig terjed, és nem mutat túl a Duna déli határainál. Tudja és időközönként ismétli is - és már mondta nekem -, hogy Magyarország kicsi ország és nem tudja befolyásolni az események alakulását. Azonban önmaga távortartása a kíváncsiságtól, ami szerénységnek mutatott, tanúsítja a nyugat vonatkozásában meglévő tudatlanságát.

Semmi a megbeszélésünk során, kivéve az enyhülés különféle kibontakozásainak lehetőségeire és nemzeti eredetiségre vonatkozó reflexiókat, nem teszi lehetővé tehát, hogy azt higgyük, hogy Kádár úr akár gondolatilag, akár cselekvően képes lenne egy függetlenebb politikát vezetni a nemzetközi szintén.

Pierre FRANCFORT

Kádár János beszéde

Az előadás szövege:

(részlet)

"Politikailag kifejezve az a kötelességünk, hogy az eddigi álláspontunkon szilárdan maradván folytassuk a munkánkat, a háború elhárításáért harcoljunk, és a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett éléséért, ennek az elvnek teljes győzelméért. Ez nagy utat tett meg - a békés egymás mellett élés lenini eszméje -, mert a világpolitika központi fogalmává mindössze néhány esztendeje vált. Bár a XX. Kongresszus hirdette meg, de annak idején ez egy teljesen egyoldalú meghirdetés volt, - az imperialisták belőle eleinte gúnyt űztek, nem akarták elfogadni. Nagyon érdekes megfigyelni a gyakorlatban is, esetileg is. Néhány hónappal ezelőtt találkoztam a budapesti francia nagykövettel és tulajdonképpen akkor először beszéltem vele hivatalosan, habár előtte már két éve ismertük egymást, mert amikor még követnek nevezték ki, más volt a helyzet, akkor még ilyenre nem került sor. Most jött... hivatásos diplomata, jó fellépése van, bejött, köszönt, leült, miután helyet megkínáltam, üdvözölt, megismertem hivatalosan is... s vártam, hogy szóljon valamit. És meg is szólalt, s az első mondata körülberül így hangzott /mert le nem írtam/: nincs más út, mint a békés egymás mellett élés, az atomháborút abszolúte el kell vetni mint lehetőséget, és a békés egymás mellett élést is nem úgy kell értelmeznünk, hogy azzal úgy élünk békésen egymás mellett, hogy most ez van, hanem együttműködésnek kell lennie különböző téren. Körülbelül ezt mondta ez az ember. Gondolkodtam rajta, hogy ez a De Gaulle álláspontot, hivatalos francia politikát képviselő ember, aki mégis hát olyan kormányt képvisel, amely erőlteti az atomfegyvert, - hogy mégis milyen érdekes: mit változott a világ, hogy ez az ember, - miután nagyköveti rangra emeltük a képviseletet - indíttatva érzi magát abban, hogy a Magyar Népköztársaság..." *(hiányos szövegrész)* "...nézhetem úgy, hogy ez taktika, meg udvariasság, frázis, - és ha akarom úgy is érthetem, hogy nemcsak az, hanem egy bizonyosfajta helyzetfelismerés, mert hiszen erre vall a de Gaulle-kormány más fellépése és cselekedete is.

Tehát abból a bizonyos kommunista jelszóból mostmár hovatovább a külpolitika, a nemzetközi élet és érintkezés elfogadott politikai és erkölcsi normája lett szinte. Hogy mostmár a NATO-diplomaták, meg a szocialista diplomaták - szinte - ezzel köszönnek egymásnak : ez már valami, ez már valamit kifejez. Mert egyszerű udvariasságból ezt nem csinálnák a tőkésék..."

(320-321. o.)

"...távlati megítélésben és alapvonásaiban imperialista politika hordozója ez a De Gaulle. De napi értelemben, ma, olyan egyértelműen nem mondanám, hogy nekünk csak kárunk származik ebből a De Gaulle féle dologból, mert az ő nacionalizmusuk az ő táborukban, - nem a jövőben, hanem ma - támaszt olyan nehézségeket, ami miatt a NATO gyengébb. S ezért én ezt mondanám De Gaulle-ról, hogy távlatban "Le vele", de tegnapra és holnapra vonatkozóan azt mondom, hogy "Éljen!" De hát csak azért, mert nem tudok kommunista kormányra mondani éljen-t". Egyelőre ő legalább annyi nehézséget okoz a szövetségeseinek, mint amennyit ártani tud a szocialista világnak. S ő létezik, politizál, nekünk is kell vele politizálnunk. Elküldte ide a miniszterét, nekünk is el kell küldeni a miniszterünket".

(330. o.)

MOL. M-KS-288-47/98. 6. e. (Magyar Országos Levéltár - Magyar Szocialista Munkáspárt iratai - Kádár titkárság - 1964. augusztus 24-ei követi konferencián elhangzott Kádár János beszéd részletei)

Címkék:

[Kádár János](#) ^[2]

[de Gaulle](#) ^[3]

[François Mitterrand](#) ^[4]

[Nagy Imre](#) ^[5]

[1956](#) ^[6]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/diplomacia/a_bekes_egymas_mellett_eles_ertelmezese.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/diplomacia/a_bekes_egymas_mellett_eles_ertelmezese.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/de-gaulle>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/francois-mitterrand>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nagy-imre>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>